

BƏDİİ ƏSƏRLƏRİN DİLİN ZƏNGİNLƏSMƏSİNƏ TƏSİRİ

Ədəbiyyat — insanın, cəmiyyətin hissələrini, emosiyalarını, düşüncələrini, arzu və istəklərini obrazlı şəkildə əks etdirən söz sənətidir. Ədəbiyyat tarixini ilk dəfə ingilis filosofu Frensis Bekon 1605-ci ildə öz traktatlarından birində müstəqil elm adlandırmışdır. Bu elmin Avropa universitetlərində tədrisi isə XIX əsrdən başlanır. İlk ədəbiyyat tarixi kursları Yunan-Roma ədəbiyyatları tarixinə aid idi, sonralar konkret Avropa ədəbiyyatlarının tarixləri də müstəqil fənlər kimi tədris olunmağa başlamışdır. Ədəbiyyatın özünəməxsus qanunauyğunluqları var.

Bu qanunauyğunluqları, prinsipləri öyrənən elm-ədəbiyyatşünaslıq adlanır. Bədii yaradıcılığın tarixən formalaşmış həyatın müxtəlif cəhətlərini əks etdirməsi ilə əlaqədar ədəbiyyat və incəsənətdə müxtəlif janrlar yaradılmışdır. Ədəbiyyatda — hər ədəbi növ janra ayrılır. Çox geniş yayılmış ədəbi janrlardan biri də dedektiv əsərlərdir. Detektiv janrı və ya xəfiyyə ədəbiyyatı, detektiv ədəbiyyatı — bədii ədəbiyyat növü; faktların məntiqi təhlili ilə gizli cinayətlərin açılmasından, xəfiyyələrin (detektivlərin) macərələrindən bəhs edən roman, povest, hekayələrdən ibarətdir. Detektiv ədəbiyyatda konflikt, əsasən, ədalətin qanunsuzluqla toqquşması üzərində qurulur. Bu janrdə dünya ədəbiyyatında bir sıra maraqlı dedektiv əsərlər yaradılmışdır. Detektiv janrı öz inkişaf yolunda çox ciddi inkişaf mərhələlərindən keçib. İlk dövrlərdə "hermetik detektiv" (kiçik bir məkanda — otaqda, ofisdə, vaqonda, evdə baş verən hadisələrin təsviri) populyar olsa da, 1980-ci illərdən başlayaraq dünya detektiv ədəbiyyatı öz inkişafının növbəti mərhələsinə başladı. Dünyaca məşhur yazıçılar artıq detektivi başqa janrlarla sintez etməyə və bunun nəticəsində yeni ədəbi janrlar meydana gətirməyi bacardılar. Bu cəhdlər nəticəsində tarixi detektiv, intellektual-kulturoloji detektiv, siyasi detektiv, mistik detektiv, fantastik detektiv janrları yarandı. Umberto Ekonu, Orxan Pamuku, Haruki Murakami bu sahənin öncülləri hesab etmək olar. Ancaq bu yazıçılar detektiv ədəbiyyatı nümayəndəsi hesab olunmurlar. Onların romanlarında detektiv xətt sadəcə romanın strukturunun və süjetinin rəngarəngliyinə xidmət edir, postmodern roman xüsusiyyətlərinə isə tam cavab verir. Detektiv ədəbiyyat və ya kriminal nəsr bilavasitə cinayətə, onun açılmasına, cinayətkarların obrazlarına və motivlərinə diqqət yetirən ədəbi janrdır. Bunu kim etdi? - cinayəti kimin törətdiyinə dair tapmacaya yönəlmiş detektiv hekayənin mürəkkəb süjet versiyasıdır.

"Bunu kim etdi?" termini həm də qatilin şəxsiyyətinin tez aydın olmadığı bir işi təsvir etmək üçün qətl müstəntiqləri arasında istifadə olunur. Qətlərin çoxu qurbanın tanıdığı və ya qohum olduğu insanlar tərəfindən törədildiyi üçün "bunu kim edib?" məsələsinin həlli adətən daha çətindir. Detektivin bir janrı kimi əsas xüsusiyyəti əsərdə hansısa sirlə hadisənin olmasıdır, hansı şəraitdə baş verməsi məlum deyil və aydınlaşdırılmalıdır. Detektivin mühüm xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, hadisənin faktiki halları təhqiqat başa çatana qədər heç olmasa tam şəkildə oxucuya çatdırılmır. Azərbaycan ədəbiyyatında, detektiv əsərlər müəllifi Cingiz Abdullayevin "Ailə sirləri" adlı romanında Qazaxıstandan Avropaya köçmüş qohumlar arasındakı düşmənçilikdən, onlardan birinin müəmmalı şəraitdə öldürülməsindən bəhs olunur. (1, 56-57) Elatılın psixoloji detektiv janrında qələmə aldığı "Bakıdan gələn xəfiyyə" romanında Rusiyada baş verən cinayət hadisəsinin arasıdırılmasından bəhs olunur. İngilis ədəbiyyatında hələ XX əsrin əvvəllərində yaşamış Artur Konandovlun "Serlok Holms və Doktor Vatsonun macərələri" (Adventures of Sherlock Holmes and Doctor Watson) əsəri bir çox dillərə tərcümə olunmuş və məhsurluq qazanmışdı. Belə müəlliflərdən biri də Aqata Kristidir. Aqata Krist iingilis yazıçı, dramaturq, detektiv janrının mahir yaradıcısı olmuşdur. O, dünyanın ən məşhur detektiv yazıçılarından biri hesab olunur. Aqata Kristinin əsərləri bəşər tarixində (Bibliya və Uilyam Şekspirin əsərlərindən sonra ikinci), ən çox nəşr olunan evni zamanda ən çox tərcümə olunan əsər müəllifidir. (7236 tərcümə). O, 60-dan çox detektiv roman, 6 psixoloji roman, 19 hekayələr toplusunu nəşr etdirmişdi. Onun 16 pvesi London teatrlarında tamaşaya qoyulub. Kitabları 4 milyard nüsxədən çox nəşr olunub və 100-dən çox dilə tərcümə edilib.

Detektivin aşağıdakı növləri mövcuddur: 1. Qapalı detektiv, qapalı otaqda qətl, qeyri-mümkün cinayət, fəvqəlinəşanın törətdiyi cinayət. Edqar Allan Ponun "Morq küçəsində qətl" əsəri "qapalı otaqda qətl" süjetinə əsaslanan ilk detektiv əsər hesab olunur. Artur Konan Doyl "Rəqs edən adamlar", "Rəngli lent", Aqata Kristi "On balaca hindli", "Sıcan tələsi", "Sərq ekspressində qətl". əsərlərini bu nəgə və nümunə kimi göstərə bilərik. 2. Rahat detektiv Zorakılığa daha az yer verildiyi və ya yumorla təqdim edildiyi, cinayətlərin və arasıdırımların kiçik, sıx bir cəmiyyətdə baş verdiyi bir detektiv janrı növüdür. Bu növ əsərlərdə detektivlər daha çox qadınlar olurlar.

3. Tarixi detektiv. Cinayətin tarixi hadisələr kontekstində baş verir. Məsələn, V.Eko "Qızılgülün adı". Müasir müəllifin tarixi reallıqlara yerləşdirdiyi detektiv hekayəsi "retro-detektiv" adlanır. Məsələn, Dostoyevski "Cinayət və cəza", Jan Riçep "İdeal cinayət".

4. Tərs çevrilmiş detektiv. Cinayətkar hekayənin əvvəlindən tanınır, bu cür əsərlərdə detektivin cinayətkarın təqsirini dəqiq necə sübut edəcəyi vurğulanır. "Həqiqət və yalan" qədim Misir alleqorik nağılı, Sofokl "Çar Edip". 5. Polis detektivi. Polisin baş qəhrəmanlarının şəxsi həyatlarının, çox vaxt dramatik şəkildə nümayiş etdirilməsidir. Süjetin mövzusu ailə vəziyyəti, komandadakı münasibətlər və həyat üçün risk, eləcə də peşəkar fəaliyyətlə əlaqəli stressli mühit ola bilər. 6. Hüquqi və ya leqal detektiv. Hüquq-mühafizə və məhkəmə sistemi "baş qəhrəman" rolunu alaraq əsərdə mərkəzi yer tutur. 7. Casus detektivi, adətən hansısa xüsusi xidmətdə çalışan bir casusun nöqtəyi-nəzərindən danışılan, hərəkətli hekayədir. 8. Cinayət romantikası detektivi. Cinayətkarın nöqtəyi-nəzərindən danışılan hekayədir. 9. Psixoloji detektiv. Psixoloji konfliktə əsaslanan detektiv elementləri olan trillerin alt

¹⁰ Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti sevinjhassanzadeh@mail.ru

janrı.10.İronik detektiv detektiv janrının postmodernizm izlərini daşıyan atipik növlərindən biridir. İronik detektivdə detektiv araşdırma yumoristik nöqteyi-nəzərdən təsvir edilir və bir sirri açmaq məqsədi daşıyır və hekayə adətən birinci və ya ikinci şəxs tərəfindən aparılır. Çox vaxt bu məcrada yazılan əsərlər detektiv romanın klisələrini parodiya edir. İronik detektiv hekayəsinin inkişafının ilkin mərhələlərində “ironik” anlayışı çox vaxt “reallığın cilalanması” rolunu oynayırdı.11.Siyasi detektiv. Əsas intriqə siyasi hadisələr və müxtəlif siyasi və ya biznes xadimləri və qüvvələr arasında rəqabət ətrafında qurulur. Həm də tez-tez olur ki, baş qəhrəmanın özü siyasətdən uzaqdır, bununla belə, işi araşdırarkən “güclər” tərəfindən istintaqa əngəl törədilir və ya hansısa sui-qəsd üzə çıxır. Siyasi detektivin fərqli xüsusiyyəti (mütləq olmasa da) əsasdan başqa, tamamilə müsbət personajların mümkün olmamasıdır. O, həmçinin bir əsərin teatr tamaşalarının maksimum sayına görə rekorda sahibdir. Aqata Kristinin “Sıcan tələsi” pyesi ilk dəfə 1952-ci ildə səhnəyə qoyulmuş və 2020-ci ilə qədər teatrda nümayiş olunmuşdur. Onun ilk dedektiv romanı “Stilesdəki sirli hadisə” 1920-ci ildə nəşr olunmuşdur. Öz əqidəsinə görə, o, mühafizəkar, Viktoriya dövrü dəyərlərinin tərəfdarı idi və Viktoriya dövrü əxlaqını qəbul edirdi. Bibliya və kilsənin də onun düşüncə tərzinə böyük təsiri var idi. Əvvəllər varlı olan, lakin zaman keçdikcə voxsullasan vuxarı orta təbəqədən olan ailədə Viktoriya dövrü ruhu, ailə və cəmiyyət haqqında kifayət qədər mühafizəkar, patriarxal baxışlar üstünlük təşkil edirdi. Bu cür ənənələrə uyğun olaraq, Aqata evdə ilk növbədə onu pəşəkar fəaliyyətə devil, yaxşı həyat voldaşı və ana roluna hazırlamaq üçün nəzərdə tutulmuş sistemli bir təhsil aldı. Bununla belə, bir sıra şəxsi və maddi səbəblərə görə o, detektiv janrının qızıl dövrünün tanınmış yazıçısı ola bildis Kristinin bioqrafı Oven Robbins vurğulayırdı ki, yazıçı bütün həyatı boyu müxtəlif sosial proseslərə və mənəvi problemlərə diqqəti ilə secilib. Kristi özü sonradan qeyd edib ki, gənclərin kriminal aləmə qoşulması və cinayət törətməsi onu çox qorxudur: “Uzun illər vicdansız hərəkətləri təsvir etməklə, mən ancaq məlum həqiqəti təsdiqləyə bilərəm: “dürüstlük ən yaxşı siyasətdir.”Və hər yeni kitabımla bu sözlərin düzgünlüyündə daha da möhkəm inanıram”.O, qatillərə qarşı qətiyyətli idi, onların insanlar üçün qeyd-şərtsiz bir sər olduğunu düşünürdü, çünki onlar cəmiyyətə nifrətdən başqa heç nə verə bilməzlər. O, bu keyfiyyətlərin əvvəldən belə insanlara xas olduğunu güman edirdi, onlara yazığı gəlmək olar, amma heç bir halda onlara aman verilməməlidir. Belə sərt mövqe daha çox qurbanlara mərhəmət hissi, günahsızları qatillərdən qorumaqla bağlı idi: “Günahsız qorumaq lazımdır; onun başqaları ilə sülh və harmoniyada yaşamaq imkanı olmalıdır”.O, qatillər üçün ömürlük həbs cəzasının tətbiqinə qarşı çıxır, bu kateqoriyadan olan şəxslərin ibtidai insanların məskunlaşdığı qevri-yaşayış ərazilərinə deportasiya edilməsinə üstünlük verirdi. Onun fikrincə, qatillər üçün başqa bir məqbul cəza məcburi ictimai xidmət və ya zəhərlənmə ilə bədəninə təhlükəli tibbi təcrübələrdə istifadə edilməsi arasında seçim etmək ola bilər. Əgər ölümcül elmi təcrübələr nəticəsində cinayətkar sağ qalsaydı, o zaman o, cəmiyyətə qayıdıb həyata davam edə bilərdi. Bu Aqata Kristinin şəxsi düşüncüləri idi. **(2,19-20) Aqata Kristi əsərlərində sosial mövzulara toxunmaqdan çəkinmirdi. Məsələn, Kristinin ən azı iki romanı (“Beş balaca donuz” və “Məsumiyyətin sınağı) ölüm cəzası ilə bağlı məhkəmə səhvləri hallarını təsvir edirdi. Ümumiyyətlə, Kristinin kitablarının bir çoxu o dövrün ingilis ədalətinin müxtəlif mənfi cəhətlərini təsvir etmişdir. Aqata Kristi "On zənci balası" romanını özünün ən yaxşı əsəri hesab edirdi. Romanda hadisələrin cərəyan etdiyi qayalı ada Britaniyanın cənubundakı Burq adasının real təsviridir.**

Detektiv ədəbiyyat nəzəriyyəçisi Georgiy Andçaparidze vurğulayıb ki, Kristi öz əsərlərində yaxşı bildiyi həyatı və personajları əks etdirib. O, "öz istedadı cərcivəsində - geniş sosial təbəqənin əxlaqsünası" görkəmli idi. Öz əqidəsinə görə, o, mühafizəkar, Viktoriya dövrü dəyərlərinin tərəfdarı idi və Viktoriya dövrü əxlaqını qəbul edirdi. Bibliya və kilsənin də onun düşüncə tərzinə böyük təsiri var idi. Əvvəllər varlı olan, lakin zaman keçdikcə voxsullasan vuxarı orta təbəqədən olan ailədə Viktoriya dövrü ruhu, ailə və cəmiyyət haqqında kifayət qədər mühafizəkar, patriarxal baxışlar üstünlük təşkil edirdi. Əsərlərinin ağır cinayətlərin acılması üzərində qurulmasına baxmayaraq, yazıçı zorakılıqların, qanlı hadisələrin təsvirinə həvəs göstərməmişdir. O hesab etmişdir ki, belə səhnələr oxucuda mərhəmət hissini itirməsinə gətirib çıxarır. Yazıçı “Detektiv ədəbiyyatın ustadı” adına, Britaniya İmperiyasının Ordeninə və digər mükafatlara layiq görülmüşdür.

QARA QƏHVƏ yazıçı Aqata Kristinin secilən əsərlərindən biridir. Yazıçı burada artıq təqəüdə çıxmış detektiv Erkül Puaronun iti zəkasının ortaya çıxardığı cinayət işindən bəhs edir. Əsərdə görkəmli fizikin zəhərlənərək öldürülməsindən danışıq. Onun qətlinə sübhəli şəxslər çoxdur – oğlundan gəlininədək. Ancaq Erkül Puaro tələsik nəticələr çıxarmır və cinayətin üstünü isti izlərlə aca bilir. İngilis ədəbiyyatında detektiv janrının ənənələrini davam etdirən Kristi iki qəhrəman obrazı yaradır: intellektual Puaro və komik kapitan Oastinqs. Üçüncü bir qəhrəman isə yaşlı qadın Miss Marpl idi. Ancaq daha çox sevilən Puaro olur. Bu personaj onun ilk romanlarından birində ortaya çıxır. Belçikalı xəfiyyə onun 33 romanı və 54 hekayəsinin qəhrəmanıdır. Aqata Kristinin əsərlərinin digər qəhrəmanları da olub. Bunlardan biri polkovnik Reyssdir. O, ingilis kəşfiyyatının agentidir və təhlükəli cinayətkarları axtarıb tapmaq üçün dünyanı dolasır. Polkovnik Reyss yazıçının - “Qəhvəyi kostyumlu adam”, “Nildə ölüm”, “Kartları acın” və “Parıldayan sianid” əsərlərində iştirak edir. 1934-cü ildə “Sərq ekspressində qətl” əsəri çapdan çıxır. Kristi bu romanı İstanbuldakı “Pera Palas” otelində yazıb. Yazıçının yaşadığı 411 saylı otaqda indi onun memorial muzevi yaradılıb. Roman böyük şöhrət qazanıb və dəfələrlə böyük tirajla çap olunmuşdur. Aqata Kristi ədəbiyyat sahəsində məhdud imkanlarını başa düşdüyünü, lakin pərəstis etdiyi yazıçıların üslubunu təkrarlamağa çalışmadığını, özü kimi qalmaqala çalışdığını qeyd edib. “Mən özümü müxtəlif sahələrdə sınaşısam, amma heç vaxt yaxşı alınmayan və istedadlı olmadığımı seylərdə israr etməmişəm” deyirdi. **(3,24)**

The Mysterious Affair at Styles İngilis yazıçısı Aqata Kristinin 1916-cı ildə yazdığı və 1920-ci ildə nəşr olunan ilk detektiv romanıdır. Kitab qızının ədəbi hədiyyəsinə inanan və onun ədəbi təcrübələrini sarsılmaz

dəstəkləyən anası Klarissa Millerə həsr olunmuşdu. Witness for the Prosecution and Other Stories-İddiyanın şahidi“ This gripping tale revolves around the case of a man charged with the murder of a wealthy elderly woman. It's a courtroom suspense story with a dazzling double climax, perfectly suited for audio format. “Leonard Vole is arrested for the murder of Emily French, a wealthy older woman. Unaware that he was a married man, Miss French made him her principal heir, casting suspicion on Leonard. When his wife, Romaine, agrees to testify, she does so not in Leonard's defence but as a witness for the prosecution. Romaine's decision is part of a complicated plan to free her husband. She first gives the prosecution its strongest evidence, then fabricates new evidence that discredits her testimony, believing, correctly as it turns out, that her impeachment as an unfaithful wife would improve Leonard's chances of acquittal far more than her testimony for the defence. It is then revealed that Leonard Vole in fact killed Emily French”.The original short story ended abruptly with the major twist—Romaine's revelation that Leonard Vole was in fact guilty. Over time, Christie grew dissatisfied with this abrupt and dystopian ending (one of the few Christie endings in which a murderer escapes punishment), which would have had to be sanitised in any event for stage and film versions where such a brutal crime going unpunished would have been unthinkable at the time. In her subsequent rewriting of the story as a play she added a young mistress for Leonard, who does not appear until the end of the play. The mistress and Leonard are about to leave Romaine (called "Christine" in all film and television versions, and most stage productions after the original Broadway production, until the 2016 television version) to be arrested for perjury, when Romaine grabs a knife, and stabs and kills Leonard. She will be defended by the same attorney she tricked into getting Leonard acquitted in the first place.(3,67-68)Aqata Kristinin bioqrafı Qven Robbins bütün həyatı boyu yazıçının müxtəlif ictimai proseslərə və mənəvi problemlərə diqqəti ilə fərqləndiyini vurğulayıb. Daha sonra Kristi özü də qeyd edirdi ki, gənclərin kriminal aləmə qoşulub cinayət törətməsi onu çox qorxudur: "Uzun illər boyu nadürüst əməlləri təsvir edərək, yalnız məlum həqiqəti təsdiq edə bilərəm: "Dürüstlük ən yaxşı siyasətdir". Və hər yeni kitabımla bu sözlərin doğruluğu məni daha da möhkəmləndirir".(4, 78) Aqata Kristinin ədəbi fəaliyyətinin aparıcı xüsusiyyətlərindən biri onun mürəkkəb situasiyalar yaratmaq və oxucunu sona qədər şübhədə saxlamaq bacarığıdır. O, məharətlə dəlilləri və sirləri gizlədir və yalnız problemin həllinə gətirib faktları araşdırır. Onun romanlarının əsas qəhrəmanları səssiz və diqqətli, Hercule Poirot və ya Miss Marpldir..Aqata Kristinin əsərləri detektiv janrının tarixində silinməz izlər qoymuşdur.. Onun romanları və qısa hekayələri dərin psixoloji varisiyaları seçilir.“Miss Jane Marple is a fictional character in Agatha Christie's crime novels and short stories. Miss Marple lives in the village of St. Mary Mead and acts as an amateur consulting detective. Often characterized as an elderly spinster, she is one of Christie's best-known characters and has been portrayed numerous times on screen. Her first appearance was in a short story published in The Royal Magazine in December 1927, "The Tuesday Night Club", which later became the first chapter of The Thirteen Problems (1932). Her first appearance in a full-length novel was in The Murder at the Vicarage in 1930, and her last appearance was in Sleeping Murder in 1976. The character of Miss Marple is based on friends of Christie's step grandmother/aunt (Margaret Miller, née West). Christie attributed the inspiration for the character to multiple sources, stating that Miss Marple was "the sort of old lady who would have been rather like some of my step grandmother's Ealing cronies – old ladies whom I have met in so many villages where I have gone to stay as a girl". Christie also used material from her fictional creation, spinster Caroline Sheppard, who appeared in The Murder of Roger Ackroyd. When Michael Morton adapted the novel for the stage, he replaced the character of Caroline with a young girl. This change saddened Christie and she determined to give old maids a voice.” (5, 69)

Aqata Kristinin ədəbi qəhrəmanı miss Marple öz uzaqgörən zəkası sayəsində çətin cinayətləri həll edirdi. Müqəddəs Meri Mead isə ömrü boyu ona insan təbiətinin mənfi tərəfinin sonsuz görünən nümunələrini çatdırmağa çalışırdı. Baş verən cinayətlər həmişə ona əvvəlki hadisəni xatırladı. bu da çox vaxt onu cinayətin əsl mahiyyətini daha dərinə dərk etməyə vadar edirdi. O, həmçinin təsadüfi şərhələri onun əlində olan məsələ ilə əlaqələndirmək qabiliyyətinə malik idi. “Miss Marple solves difficult crimes thanks to her shrewd intelligence, and St. Mary Mead, over her lifetime, has given her seemingly infinite examples of the negative side of human nature. Crimes always remind her of a previous incident, although acquaintances may be bored by analogies that often lead her to a deeper realisation about the true nature of a crime. She also has a remarkable ability to latch onto a casual comment and connect it to the case at hand.” (5,78). Hercule Poirot is a fictional Belgian detective created by British writer Agatha Christie. Poirot is one of Christie's most famous and long-running characters, appearing in 33 novels, two plays (Black Coffee and Alibi), and 51 short stories published between 1920 and 1975. Poirot first appeared in The Mysterious Affair at Styles, published in 1920, and exited in Curtain, published in 1975. Following the latter, Poirot was the only fictional character to receive an obituary on the front page of The New York Times. By 1930, Agatha Christie found Poirot "insufferable", and by 1960 she felt that he was a "detestable, bombastic, tiresome, ego-centric little creep". Despite this, Poirot remained an exceedingly popular character with the general public. Christie later stated that she refused to kill him off, claiming that it was her duty to produce what the public liked. Aqata Kristinin detektiv romanlarının əsas süjet xətti sirlə cinayətlərin həlli və insan psixologiyasının dərinliklərini tədqiq etməkdir. Onun əsərlərində tez-tez gözlənilməz süjet dönüşləri və çoxsaylı şübhəli insanlarla rastlaşırıq. Onun dedektiv əsərlərinin əsas qəhrəmanları, Hercule Poirot və Miss Marple, kəskin müşahidə qabiliyyəti və analitik düşüncə ilə seçilir. Aqata Kristinin əsərlərinin digər qəhrəmanları da olub. Bunlardan biri polkovnik Reysdir. O, ingilis kəşfiyyatının agentidir və təhlükəli cinayətkarları axtarıb tapmaq üçün dünyanı doladır. Polkovnik Reys yazıçının - “Qəhvəyi kostyumlu adam”, “Nildə ölüm”, “Kartları açın” və “Parıldayan sianid” əsərlərində iştirak edir.İkinci

qəhrəman yazıcının 12 hekayəsinin əsas pərsənajı olan Parker Rayndır. Onun qəhrəmanı olduğu hekayələr detektiv yox, daha çox psixoloji janrda yazılıb. Bu hekayələrin süjet xəttini cinayət yox, Raynın müştərilərinin müxtəlif səbəblərdən baslarına gələn əhvalatlar təşkil edir.

İstifadə olunan ədəbiyyat

1. "Ədəbiyyat nəzəriyyəsi", Bakı 2008
2. Dame Agatha Christie, Encyclopædia Britannica 2018
3. Witness for the Prosecution and Other Stories, 2019
4. Евгений Ксензенко. "Агата Кристи оставила послание поклонникам". 2009
5. Сергей Бавин. Зарубежный детектив XX века (в русских переводах). М.: Книжная палата. 1991.
6. "Agatha Christie — The Influences On Her Writing" christiemystery.co.uk. 2011

Açar sözlər ədəbiyyat roman hekayə sənəd dedektiv müəllif incəsənət yaratmaq

Ключевые слова литература роман рассказ детектив искусство автор создать

Key words literature novel story dedective art author create

Резюме

Агата Кристи -английская писательница и драматург, известная своими детективными романами. Основные черты ее произведений следующие: «Глубокий психологизм: Агата Кристи умела раскрывать характеры своих героев, создавая сложные и многогранные персонажи. Умение строить загадки: Ее сюжеты часто включали запутанные интриги, неожиданные повороты и загадочные обстоятельства» (6, 47)

Summary

Dame Agatha Mary Clarissa Christie, Lady Mallowan- was an English writer known for her 66 detective novels and 14 short story collection. According to UNESCO's Index Translationum, she remains the most-translated individual author. Her novel *And Then There Were None* is one of the top-selling books of all time, with approximately 100 million copies sold. Educated at home by her mother, Christie began writing detective fiction while working as a nurse during World War I. Though Christie loves odd murder weapons — an ancient dagger, an electrified chess board, a ukulele string — most of her victims are poisoned: by a blow dart dipped in a deadly toxin, arsenic fumes wafting off the wallpaper, tea spiked with thallium. “They can’t be poisoned every time, but I am happier when they are,” Christie, who trained as an apothecary assistant, once reportedly said.

Rəyçi f.f.d, Maya Əhmədli